

Vd. 17.
3.

56. Franczenstein, Jac. Aug., dissert. de usu albinagii in Germania. (Lipsiae 1719.) recusa 1731.
57. Daegenor, Car. Matth., dissert. de abusu, qui circa praefationes rusticorum plerumque occurrere solet. Lipsiae 1731.
58. Preuning, Christ. Henr., specimen continens capituli iuris controversum metallarii de pecunia recessuali seu canone trimestri de metalli fodinis solvendo. Lipsiae 1766.
59. Wiesand, Georg. Steph., de censu capituli. Lipsiae 1765.
60. Wildvogel, Christ., dissert. de negligentia Ministri Principem non obligante. Jenae 1754.
61. Heynii, Christ. Gottl., dissert. de Bernhards Ducis Saxoniae. Lipsiae 1762.
62. Haerberlin, Franc. Domin., dissert. de austracis generatione nec non de iure austracorum S. R. I. lib. civit. Ulmanae specialim. Helmstadii 1759.

53

17 52

DE

INSPECTIO

SVPREMA IN SOCIETATES OCCVLTAS

PRVDENTER EXERCENDA

COMMENTATIO POLITICA

QVAM

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

AUCTORITATE

D. XXVII. MENSIS MAII MDCCLXXXVI.

PVBLICE DEFENDENT

M. IOANN. AVGVST. OTTO GEHLER

IVRIS VTRIVSQVE BACCALAVREVS

ET

GOTTHELLE CHRIST. GRENZ

DRESDANVS

LEGVM CVLTOR.

LIPSIÆ

EX OFFICINA IACOBAEERORVM,

DE

ANNALES DE LA SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE BRUXELLES

TOME XXXI - 1860

PARIS, CHEZ M. LAHURE, IMPRIMEUR, 15, RUE DES SAINTS-PÈRES, 15

COMPTES RENDUS

DE LA SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE BRUXELLES

PARIS, CHEZ M. LAHURE, IMPRIMEUR, 15, RUE DES SAINTS-PÈRES, 15

ANNALES DE LA SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE BRUXELLES

TOME XXXI - 1860

1860

P. A. T. R. I. C. A. R. I. S. S. I. M. O
I. O. A. N. N. I. C. A. R. O. L. O
G. E. H. L. E. R.

M. E. D. I. C. I. N. A. E. D. O. C. T. O. R. I
P. A. T. H. O. L. P. P. O. R. D. F. A. C. M. E. D. A. S. S. E. S. S. O. R. I. A. C. A. D. D. E. C. E. M. V. I. R. O
C. O. L. L. E. G. M. A. I. P. R. I. N. C. P. R. A. E. P. O. S. M. I. N. S. O. D. A. L. I. S. O. C. I. E. T. A. T.
O. E. C. O. N. L. I. P. S. M. E. M. B. R. H. O. N. O. R. C. I. V. I. T. L. I. P. S.
M. E. D. O. B. S. T. E. T. R.

LEARN CAROLINO
JOHANNI CAROLO
GHEILER

MEDICAL DOCTOR
FATHER OF THE NEW ACADEMY OF MEDICINE
OF THE NEW YORK SOCIETY OF MEDICINE
OF THE NEW YORK SOCIETY OF MEDICINE
OF THE NEW YORK SOCIETY OF MEDICINE

P A T E R
D I L E C T I S S I M E

Et si libellus nunc in lucem emittendus: vix singulari nomi-
nis TUI inscriptione egeat, cum omnia, quae a filio tam
singulari patris cura et amore ornato proferuntur, patri
magis quam filio propria esse videantur, tamen ipsa rerum

D I L E C T I S S I M E

mearum ratio me iubet, primum hoc specimen meae doctrinae, si qua mihi est, TIBI praeprimis sacrum dicare, non quidem propterea, quod aliquo elegantiae cultu commendabile mihi visum sit, sed ut mihi, primum in lucem adspectumque eruditorum prodeunti, TVI nominis auctoritas auxilio sit. Accedit, quod et nullam mihi contingere posse existimaui occasionem aut meliorem aut magis opportunam, qua aliquod meae in TE pietatis specimen publice edere possem. Inde enim a primo vitae initio singularem TVVM et fere incredibilem amorem, curam, et benevolentiam tot tamque variis modis sum expertus, ut frustra conarer singula TVI fauoris monumenta, quorum tot tantaque extare voluisti, non dicam complecti eloquendo

quando, sed percensere numerando. Pro quibus, si gratias
cumulate satis atque ornate TIBI agere susciperem, nisi vi-
tae, certo orationis angustiae vix mihi sufficerent. Itaque qui
sum, totus sum TVVS, et si quid boni ex meis studiis speran-
dum, id omne TIBI tribuendum, sin minus, mihi soli impu-
tandum, et in eo filii tanto patre indigni inertia vituperanda.
Ad haec quidem TVI fauoris specimina, si quid adhuc potest
accedere, id eo potissimum fieri posse TIBI persuasum velim
habeas, si sereno animo cultuque hanc TIBI a me oblatam
scriptiunculam acceperis. Caeterum me et in posterum bene-
volentiae TVAE fouendum recreandumque trado, et vnum hoc
a summo numine sincerissimis precibus contendo, vt TE, et

Matri

*Matri meae dilectissimae, et fratri dulcissimo, et mihi, et
omnibus TVIS, quorum et valeas tanti interest, quam
diutissime seruet, ac TVAS rationes maxime sibi habeat
commendatas*

PATERNO TVO NOMINE

addictissimus filius
Ioannes Augustus Otto Gehler.

PROOE.

PROOEMIUM.

Fata arcanae illius societatis, quae liberorum murariorum ordo vulgo appellata, per plura secula vna eademque sub varia fortuna stetit, et hic illie dispersa, mox publica auctoritate sustentata, atque probata, mox tenebris tecta, occulte mysteriorum curam atque sanctitatem seruauit, recentioribus imprimis diebus omnium oculos in se conuertisse videntur. Solent enim ephemeridum publicarum et commentariorum scriptores noua cognoscendi studiosos eo imprimis allucere, vt diligentius discant ea, quae ad illam societatem suppressendam, aut ad singulas eius familias delendas a nonnullis Germanorum et exterarum nationum principibus vel sunt facta, vel adhuc facienda nectuntur. His quidem optime rebus suis consuluisse videntur. Est enim ea animi humani natura, vt maxime delectetur rebus, quae nouitatis vel mysterii speciem prae se ferant, iisque singularem tribuat grauitatem atque sanctitatem, nec facile tanti momenti esse existimet id, quod ab omnibus potest cognosci. Omnia enim, quae densa nube obuelata a profanorum manu intacta seruantur, ita vt non nisi initiatis ad ea adspirare liceat, vel eximiam prauitatem, atque scelera nefanda polluto gremio celare arguuntur, vel summa vitae humanae bona et eximiae felicitatis adiumenta continere creduntur. Quod quidem mysteriorum et arcanorum studium omni

A

homi-

hominum generi omni tempore infedisse et proprium fuisse satis succulenter historia docet. Fuit apud veteres maxima Eleusiniorum et aliorum mysteriorum auctoritas, *) quorum sub denso velo summa cum pietate profanus quisque venerabatur ea, quae fortasse ne leui quidem adpectu digna censuisset, si omnium oculis patuissent. Neque e philosophorum scholis arcanorum ac mysteriorum studium omnino erat exclusum, neque ullam unquam religionem ab his puram solis sanae rationis praeceptis inflitisse videmus. Videtur vero nostra aetas in proclivitate ad res mysteriis plenas longe superare pristina tempora. Vix enim vlla aetas tam foecunda in hac re fuit, ac tot ac tam varia genuit societatum arcanarum genera, quae sub variis nominibus hinc inde deprehenduntur. **) Cum vero abundet hominibus, qui dediti corporis gaudiis, per luxum atque ignaviam aetatem agentes, mores deprauatos, corpus mollitia debilitatum, et mentem voluptatum illecebris infuscatam habeant, superstitionis et prodigiorum studii incrementum, non est quod mireris. Aequali divitiarum, gloriae, sapientiae, dignitatum cupiditate omnes agitantur, cui, qui honesto modo satisfacere propter nimiam incertiam et imbecillitatem nequeunt, arcanis artibus se omnia illa absque vlllo negotio et labore consequi posse sibi persuaserunt. Haec ipsa quidem animi humani propensio effecit, vt nostris temporibus vix reperiamur, qui non diligentius animum attendat ad varias illas turbas, quibus arcanarum societatum rationes hinc inde vexantur. Abeunt omnes in varias partes, et ea fata societatibus vaticinantur, quae maxime conveniunt cum eo, quod ipsi de iis sentiunt. Vatis nimirum personam gerentes, iudicis induunt. Sic, qui alto illo silentio offenduntur, quod societatis mysteria premit, et inscii atque ignari omnium eorum, quae finem et naturam eius attinent, boni nihil ei inesse arguunt, iam omnem

*) C. I. C. de leg. I. II. c. 14.

**) vid. *Berliner Monatschr.* O&br. et Novbr. 1785.

omnem arcanorum ruinam et finem inflare gloriantur, laetoque vultu praesagiunt. Illi contra, qui bonis et laudabilibus illis institutis delectantur, quibus haec societas optime saepius de republica et hominum salute merita est, honesto fini, quem ei tribuunt, fauentes, vel doleat tristes turbas quibus vexatur, vel ex iis haud aliud quid expectant, quam hoc, vt destructis iis familiis, quae a natura instituti nimium aberrauerint, institutum ipsum quasi a coeno et luto purgatum nouo fulgore ornatum prodeat. Quorum dissensui vt aliquo modo nos immisceamus, neuiquam a nobis impetrare possumus. Attamen vero occasionem nobis praebuit, vt paulo diligentius cogitaremus et accuratius perpendere naturam et iura omnium arcanatum societatum, quae ita essent comparatae, vt nec finis nec interna earum forma in publicum promanaret. Hac in re non quaestio haec vel illa nobis occurrere, quae nexum atque coniunctionem eiusmodi societatum cum ciuitate, et principe ciuitatis spectet. Cum vero in his multa reperiremus singularia, quae longe lateque aberrarent a natura reliquarum societatum et congregationum in ciuitate versantium, haec pro virium et ingenii nostri tenuitate paulo diligentius explorare, et iterum iterumque pertractata, qualiacunque demum sint, singulari libello proponere, nec a natura negotii a nobis suscepti, nec a temporum ratione alienum esse existimauimus. Prodeat itaque libellus, non sine aliquo timore animique haesitatione elaboratus, quam in eiusmodi labore, in quo primas vires experire contigit, iuuenili animo nec deesse laudabile, nec adesse turpe putandum est. Prodeat libellus, qualiscunque est, in conspectum virorum doctissimorum, qui in perlegendo eo vnum hoc secum quaeso perpendant, mihi, cum ad scribendum me accingerem, animum non fuisse, alios noua docere, sed potius aliorum emendatione atque correctione doctiorem fieri.

Conditionem atque iura societatis, cuius finis et natura occulta est, mecum perpendenti atque animo voluenti, vna praesertim quaestio se, obtulit cuius accurata discussio multum utilitatis praebere videtur. Erat vero quaestio haec: Vtrum sit principis officio sibi incumbenti satisfactori, societatem in ciuitate tolerare cuius internam formam ignoret, an potius, tollere eam atque dissipare? Hanc quidem quaestionem pro virium tenuitate explorare sequentibus pagellis studuimus.

§. I.

De iure supremae inspectionis quaedam in vniuersum.

Princeps ciuitatis hunc quoque in finem maiestate summa et iuribus eminentioribus, quae huic adhaerent, ornatus est atque instructus, vt, quae salutis omnium conuenire, et finem societatis ciuilibus promouere videntur, et accurate perpendere, et commode eligere possit. Haec legibus et aliis quibuscunque modis et institutis suadere atque curare, ea vero dissuadere et impedire tenetur, quae fini ciuitatis noxia esse cognouerit. Quomodo vero haec fieri possint, non facile intelligo, nisi accuratam semper habeat cognitionem eorum, quae quouis tempore in ciuitate obueniunt, et rationes salutis publicae tangunt. *) Est itaque ius supremae inspectionis tam arcte cum reliquis iuribus maiestatis coniunctum, et maiestati ipsi tam firmiter adhaerens, vt vix ab ea separari queat, nec princeps facile cogitari possit, qui vniuersae reipublicae salutem bene curet, nisi tam rationes vniuersae ciuitatis, quam mores subditorum et singularum partium habitum sciat. **) Verfatur itaque suprema inspectio tam circa res quae

*) FÜTTERER instit. I. P. §. 216 seq. ACHENWALL. I. N. T. H. §. 113. et 119.

**) SCHEIDEMANTELS Staatsrecht nach der Vernunft Tb. I. p. 149 seq. et MARTINI Lehrbegriff des Natur-Staats- und Völkerrechts Tb. III. §. 95.

quae insunt ciuitati, quam circa subditos eorumque rationes, qui vitam in ea degunt; et competit principi ius videndi atque cognoscendi ea, quae fiunt ab vnoquoque, et quae vitam, bona, atque mores eius respiciunt, quatenus aliquo modo ad finem societatis civilis, et salutem reipublicae referuntur. Quae cum ita sint, facile apparet, singulos quoque ciues, quorum vtriusque pro viribus suis communem ciuitatis finem promouere tenetur, omnia ea, quae huic finem aliquo modo vel promoueant vel impediunt, detegere, et ab omni celandi studio abstinere debere.

§. II.

Suprema inspectio praesertim circa societates exercenda.

Non solum vero aetatem, numerum atque rationes singulorum subditorum disquirere potest princeps ciuitatis, sed praecipue animum attendat necesse est, ad societates priuatas, et congregationes, quibus singuli ciues se iungunt. *) Vnaquaeuis enim congregatio singulorum, quos vel fortuitus casus, vel pacta et sanctiones iungunt, aliquo modo pertinet ad salutem communem, eique vel e propinquo vel e longinquo tam obesse potest quam prodesse. **) Cum enim coniunctione singulorum vires crescant, et quae vix ac ne vix quidem a singulis absolui possint frustra exhaustis viribus, ab iisdem coniunctis, et altero alterum adiuuante facillime perficiantur; facile apparet, ex eiusmodi societatibus, vti plus utilitatis sperandum, ita plus damni metuendum esse. Est igitur principis de communi omnium salute, et de eo, vt officio bene fungatur, solliciti, summa cum diligentia curare atque efficere, ne e societatibus, congregationibus, ac coniunctionibus singulorum ciuium, detrimenti aliquid capiat respublica.

A 3

§. III.

*) PÜTTER. c. I. §. 219. et GÜNDLING I. N. c. XXXVI. §. 91.

**) SCHEIDEMANTEL c. I. et Th. III. p. 244. et MARTINI c. I.

§. III.

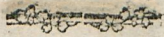
Quae noxiae esse possunt,

Neminem enim in historia rerum gestarum tam hospitem atque peregrinum esse putamus, quin sciat, quanta saepius ex coniunctione hominum infimae plebis atque conditionis enata sit calamitas ac perniciēs, quorum coniurationes magnas interdum regiones vel turbaverunt, vel penitus euerterunt. Itaque in ciuitate bene instructa non facile toleratur societas ac probatur, nisi sit a superiore vel diserta lege confirmata, vel tacito consensu probata, congregationes vero privata auctoritate conuocatae, et pro lubitu, vel occulte collectae, dissipantur, quidquod interdum membra earum poenis multisque coercentur. Quae quidem principia, ab omnibus illis populis, quos legislatione aliis praestare censemus, agnita esse videmus, quid quod ipsi Romani, quorum eximiam in legibus ferendis prudentiam atque sapientiam nostri legumlatores praecipuis secuti sunt, *l. i. ff. de colleg. et corp.* diligenter cauerunt, ne praetores prouinciarum spontaneas subditorum congregationes tolerarent, quas maxime saluti et tranquillitati reipublicae infestas esse existimauerunt. Nec ab iis societatibus, quae consensu superioris subsistunt, omnis cura et vigilantia supremae inspectionis auerti debet; potest enim et id, quod ab initio bonum et laudabile fuit, temporum diuturnitate mutari et in perniciem deslecti. Itaque quae singulorum rationes regit suprema inspectio, praecipuis prospicere debet, ne insinuita et coepta societatum priuatarum degenerent, et detrimentum afferant saluti publicae.

§. IV.

Saepe tamen sunt utilissimae reipubl.

Quemadmodum vero virium coniunctio societatibus et copiam et potestatem tribuit reipublicae tranquillitatem et securitatem turbandi, sic quoque eas aptas reddit et idoneas non solum priuatorum saluti

saluti vario modo augendae, verum etiam fini societatis civilis communi promouendo, ita vt singulorum studia non facile tot tantumque secum ferant et delectationis et vtilitatis, quantum ex societatum coniunctione sit sperandum. Est enim studium familiaritatis omni hominum generi ab ipsa natura datum atque innatum, quo aequali modo omnes agitantur atque reguntur, ita vt nihil ardentius desiderare videantur, quam habere quibuscum omnia communicare possint, et nihil ferant aegrius quam solitudinem. Cui quidem hominum ad sociale vitam propensione pristina rerum publicarum forma magis fuit accommodata quam hodierna. Cum enim omnis amor mutuus, beneuolentia atque consensus, ex qua plurimum delectationis percipitur, non possit esse nisi inter pauciores, nostrarum vero ciuitatum rationes in immensum fere creuerint, facile apparet, hominem, vt animi optatis et desiderio satisfacere possit, paucorum familiaritate vti debere. Sic quidem variae oriuntur coniunctiones atque societates, quae, vt hominum naturae maxime accommodatae, ita ciuitati saepe sunt vtilissimae. Neminem vero rerum gestarum tam ignarum mihi fingere possum, qui putet, omnia ea, quae extra commercium vniuersae reipublicae sunt posita, et inter pauciores tantum subsistunt, esse superflua, et a via ad felicitatem consequendam aliena. Superfunt enim alia vitae beatae praefidia quam plurima, quae sola ciuitatis natura praebere non potest, et quibus omnino careret is, qui ea in singulorum vel paucorum coniunctione quaerere alienum a se putaret. Quae quidem ciuium coniunctiones, ad communem, extra ciuitatis naturam iacentem, finem consequendum, iuuant atque confirmant quasi negotia totius ciuitatis, non itaque excludendae e republica bene conformata, nisi sint salutis communi aduersae, sed potius seruandae, fouendae, et tuendae a sapiente principe, quoniam in eundem, quo ciuitas spectat, finem tendunt, nempe vt vita humana felicior, beatior, et dulcior reddatur.

datur. *) Itaque vix ullam reperies civitatem bene institutam, in qua, extra illud vinculum quo omnes tanquam ciues et subditi ne-
 ctuntur, non sint plures ac fere innumerabiles societates singulorum,
 quae vel hoc vel alio modo indigentiae ac necessitati reliquorum oc-
 currunt. Constat inter omnes, quanta hominum generi ex studiis
 societatum literarum, oeconomicarum et aliarum enata sit utilitas,
 quae vel docendo vel inueniendo, vel delendo, atque eruendo opiniones
 praeiudicatas optime saepe ac praeclare de reipublicae salute sunt me-
 ritae. Quis ergo est, qui imprudenti atque nimis festinato iudicio
 omnes singulorum civium coniunctiones damnare, aut inutiles et ciui-
 tati noxias declarare velit. Quis crimine accusare potest eum, qui so-
 cius eiusmodi societatum esse cupiat, et earum studiis interesse optet.

§. V.

In exercenda suprema inspectione cautiones quaedam adhibendae.

Ex his satis, vt opinor, apparet, superiorem civitatis summam
 eo impendere debere curam, ne iure supremae inspectionis, qua
 pollet, ad detrimentum magis reipublicae quam ad eius salutem vta-
 tur. Curandum est, ne vel nimia indulgentia societates civitati
 noxiae oriantur, vel nimia seueritate eae deleantur aut impediuntur,
 e quibus respublica utilitatem possit capere. Sunt igitur fines prae-
 scribendi atque termini, intra quos ius supremae inspectionis exer-
 ceatur, et diligenter curandum, ne summa potestas limites transgre-
 diatur, et in tyrannidem abeat, omnemque subditorum libertatem
 supprimat. Liceat mihi, quatenus instituti ratio postulat, e multis
 nonnullos hic paucis indicare errores atque deuia, quae in supremae
 inspectionis nimis curioso exercitio praepriis euitare suadet pruden-
 tia, vt tam singulorum, quam societatum rationes sint incolumes.
 Eadem

*) SCHEIDEMANTEL Th. III. p. 291 seq.

Eadem enim hic valent de societatibus, quae de singulis, et neminem fugiet, illas personae mysticae habitu gaudere, earumque iura in plurimis rebus ad hanc legem esse diiudicanda, *) habito hoc vno discrimine, quod in societatibus, quippe quae plus valent, plus etiam adhibendum sit curae atque diligentiae.

§. VI.

1) *Ne cogitandi et scribendi libertas nimis coerceatur.*

Ante omnia curandum est, ne sub titulo supremæ inspectionis libertas cogitandi et scribendi magis coerceatur, quam natura civitatis eam coerceri postulat. Libertatis enim in vniuersum omnium omnino tempore aequalis fuit et cura et studium, quae, si in civitate omnino supprimeretur, profecto vix esset, qui in ea vivere vellet. Quilibet itaque, etsi in civitate et commercio civium, sub legum auctoritate atque potestate vitam degens, libertatem a natura sibi concessamatenus coerceri facile patitur, quatenus civitatis natura hoc postulat, retinere vero eam mavult in omnibus iis rebus ac negotiis, quae ad publicam salutem non referuntur, nec in his vlla vi aut iussu superioris prohiberi vult, quo minus ingenio suo indulgeat. In his ipse sibi vult pro arbitrio leges ferre et ab iisdem se solvere, nec superiorem agnoscere, ita quidem, vt prudentis sit principis, non nisi urgente communi reipublicae necessitate deminuere aliquid et detrahere ab ista civium libertate. Haec ab ipsa natura proueniens libertas praefertim se prodit in omnibus iis rebus, quae mente et cogitatione interna voluntur atque percipiuntur. **) Non enim fert hominis natura, vt legibus ei praescribi possit, quid sentire, perspicere, credere,

*) GYNDLING I. N. c. XXXVI. §. 91.

**) SCHEIDEMANTEL c. I. Th. II.

dere, vel opinari debeat. *) Omnia quidem haec ab ingenii indole, naturae propensione, institutionis forma, et animi ratione pendent, et superiorem agnoscunt neminem, legibus subsunt nullis, ita, ut, qui praeceptis ac legibus haec regere aut mutare conati sint, hominum naturae immemores, ab ipsa sana ratione discessisse, et parum aut nihil efficientes operam omnem perdidisse videantur. Itaque omnis vis, quae cogitandi libertatem coercere minabatur, hominibus omni tempore adeo fuit iniusta, ut saepius vitam sibi eripi, quam cervicem tali iugo subiici maluerint. Cuius rei, vexationes ex perverso religionis studio atque falsa pietatis specie prouenientes, exempla nobis suppeditant luculentissima. Docet quoque sana ratio, tum demum opiniones hominum pertinere ad supremam inspectionis objecta, cum facinore se exserunt, et in publicum prodeunt. Solent quidem actiones hominum regi interna animi persuasione et opinione, et omnino reipublicae multum interesse videtur, ne in subditorum animis nutriantur opiniones salutis publicae aduersae. Itaque curare potest superior, ut ciuibz praebatur occasio recta atque vera cognoscendi, et bene instituta doctrina ingenium acuendi, atque animi indolem ita formandi, ut bene de salute publica sentiatur, eique faueatur. Expellendi quoque sunt e ciuitate, qui, male se de eius salute sentire, factis declararunt, sed iis non haec exili est causa; quod peruersa opinio animis eorum insedit, sed, quod factis eam declarauerunt. Neutiquam enim reipublicae ratio suadet ciuium merita metiri ex opinionibus, et cogitandi ratione, sed ex factis. Nec facile princeps, cui aequitatis ac iustitiae praecepta cordi sunt, illum exilio mulctat, qui sententiam vel sanae rationi vel salutis publicae aduersam mente fouet, nisi eandem factis declarauerit, et in publicum prodire passus fuerit, potest enim de his tantum certior fieri, quae
vero

*) GOTTFR. ACHENWALL. I. N. T. II. §. 134; et GUNDLING I. N. c. XXXVI. §. 30.

vero unusquisque pectore premit, nec scire potest, nec in ea inquirere fas est. Videtur hoc quoque proceribus reipublicae maxime commendandum esse, ut ei scribendi et omnia in lucem edendi studio, quod recentioribus temporibus plus quam olim exarsit, faueant, nec illud limitibus nimis angustis coerceant. Oriuntur enim ex eo commoda magna ac permulta, cum vel ad mala occulte repentia cognoscenda, vel ad errores et vitia hinc inde versantia detegenda, vel demum ad civium ingenia acuenda et colenda, aptum sit et idoneum. Ex quo enim tempore scribendi libertati elementius principes indulgere coeperunt, ingenii quoque vis et acumen sensim paulatimque lactius effluisse et maiora in dies incrementa cepisse videtur. Quae quidem commoda longe superant perniciem atque detrimentum, quod ex nimia scribendi rabie vel instat, vel inflare nonnullis videtur.

§. VII.

2) *Ne inquiretur in ea, quae non pertinent ad finem et salutem reipublicae.*

Cum vero iura maiestatis, quorum singularis species suprema inspectio est, ob hanc tantummodo causam superiori civitatis adhaerant, ut finem civitatis possit promovere *), apparet, eos quoque hoc praeclaro iure abuti, et libertatem subditorum laedere, qui supremae inspectioni ea vindicare affectant, quae non pertinent ad civitatis finem, eique nec prodesse nec obesse possunt. Hi enim limites potestatis, qua sunt ornati, transgredi, et inhonestae curiositatis reos se facere videntur, quae polluit dignitatem maiestatis, eamque dedecorat. Itaque, ut ius supremae inspectionis recta ratione exerceatur, necesse est, ut, qui eo vitur, hoc unum animo suo insigat atque insculpat, se tum tantummodo iure suo agere posse ac debere, cum salutis publicae ratio hoc suadet et postulat. De his tantummodo

B 2

est

*) RÜTTER, instit. I. P. §. 216. ACHENWALL, c. I §. 113. et 119.

est iudicandum, eorumque cognoscendi copia est exigenda, quae ad finem societatis ciuilis, et ad communem omnium salutem aliquo modo spectant, in reliquis omnibus huic potestati locus non est. Inde apparet, omnia ea, quae ad negotia subditorum priuata, ad arcana mentis et familiae pertinent, aut quae eo modo fiunt, vt inter priuatos cuiusque lares subsistant, et secreta vel singulorum vel familiarum attineant, non subesse inspectioni supremae *), et ad talia reuelanda cogi debere neminem. Nefas enim esset, et speciem haud leuem tyrannidis prae se ferret, si princeps suae dignitatis immemor, secreta priuatorum intraret, eorum setinia aperiret, scripta atque litteras euolueret, et hoc modo ea cognoscere studeret, quae cognoscere ciuitatis nil interest. Occurrere quidem potest casus interdum singularis, qui postulare videtur, vt secreta priuatorum inspiciantur, vbi nempe haud leuis suspicio orta est, aliquid detrimenti aut periculi a priuatis salutis publicae metuumdum esse, sed et tum caute versandum, et summa adhibenda est cura, ne morbo imminente occurras remedio adhuc perniciosiori, neue quod malum debet tollere, plus mali afferat. Exemplis res clarior fiet. Notum est omnibus, quale fortunae et rei familiaris periculum adeant ii, qui rabie illa infausta ac infelici agitantur, vt in alea sortium quaesitum facere studeant. Finge vero, principem, vt caueat atque impediatur, quo minus subditi aleae sortium apud vicinos toleratae pecuniam committant, tabellariis publicis et ministris cursum publicorum potestatem tribuere, litteras iis commissas aperiendi, nonne malo atroci obuiam iret medicina etiam atrocior? Eodem modo is, qui arcanum possidet, quo omnem morborum vim frangi posse iactat, cogi nequit, hoc omnium cognitioni tradere, et nefas esset vi ei eripere id, quod omnibus fortasse posset prodesse. Quae vero de singulorum, ea quoque de societatum arcanis valent, earum enim natura et interna institutio eatenus

tantum-

*) PÜTTER, c. L.

tantummodo subest supremæ inspectioni, quatenus interest ciuitatis eam cognoscere. Itaque in his in vnum hoc inquirere potest princeps, vtrum contineant aliquid, quod repugnet aut detrimentum afferat salutis publicæ eiusque fini, reliqua omnia nihil ad eum attinent, et iure suo vitur societas, quæ reliqua omnia aperire atque reuelare recusat.

§. VIII.

3) *Ne princeps nimis sit ad suspicionem propensus.*

Videntur quoque ii abuti iure supremæ inspectionis, et quodammodo molesti esse libertati subditorum, quorum animus leui suspicionem turbatus nimis facile exardescit. Videndum enim est atque cauendum, ne suprema inspectio æquali modo moueatur metu eorum, quæ fieri possunt, atque eorum, quæ vere fiunt. Nihil enim in omni rerum natura est aut bonum aut vtile, quod non aliquo modo abire possit in malum ac perniciem. Hic regula notanda satis vulgata — quemlibet præsumi bonum, donec probetur contrarium. — Ex hominis enim sagacis atque prudentis, reliquos calliditate et subtilitate ingenii excellentis conatibus, vti plus vtilitatis, ita plus quoque detrimenti ac perniciæ metuendum esse, nemo ignorat, nihilominus tamen male confuleret reipublicæ princeps, qui omnes præclara ingenii indole præditos ciues expellendos atque efficiendos e ciuitate censeret. Abhorret profecto a nostræ ætatis cultura talis timiditas atque suspicio. *) Sunt enim principes nostri auctoritate ac potentia satis tuti, exercitus perpetui præsidio muniti, solentque in hodierno isto publice quam plurima proferendi studio, celerrime moneri et certiores fieri de omnibus, quæ in ciuitate aguntur, ita, vt vix hodie regnorum

B 3

cuer.

*) Contra nimiam principum suspicionem egregie diseruit, eamque nostræ ætati male accommodatam esse docuit GARVE vid. Berl. Monatsschr. Iul.

euerfiones et maieftatis turbationes iis extimefcendae videantur. Cui
 vero imperio Aristocratiae forma eft, ei non tanta fecuritas eſſe vide-
 tur atque Monarchiae, quare et Venetos ſuſpitione alios populos
 ſuperare videmus. Nec e ſocietatum conatibus multum vereri noſtrae
 reipublicae forma patitur. Eſt enina ea ciuitatum noſtrarum natura,
 vt vnusquisque vel dignitate, vel munere, vel ſodalium familiaritate,
 vel cognatorum neceſſitudine arctioribus vinculis contineatur cum
 republica et ciuitate, quam cum ſociis. Ciuitati enim vel ipſe, vel
 ii, quibuſcum coniuñctus eſt, omnia debent, quae ſunt, quaeque ha-
 bent, ita, vt ſocietatis ſalutem, quae vix ei tam propinqua eſſe poteſt,
 non facile reipublicae praeferre poſſit, in cuius felicitate ſuam ipſius
 poſitam cenſeat neceſſe eſt. Accedit, quod ſocietas inter paucos
 ſubſiſtens, propter imbecillitatem, magna vero et vndique propagata,
 propter laxiorem nexum et leuiorem coniunctionem, ſaepiſſime ſua
 ſponte collabatur, ideoque non tantopere ſit metuenda. Cum vero
 iam ſuperioribus pagellis docuerimus, quae ſit ex ſocietatum labori-
 bus ad promouendam et ſtabiliendam publicam ſalutem vtilitas ſpe-
 randa atque capienda, alienum proſecto eſſet a principis bene de re-
 publica meriti prudentia atque iuſtitia, congregationes ſubditorum
 nulla vrgente neceſſitate turbare, aut vano timori vſque adeo indul-
 gere, vt importuno et nimis curioſo ſtudio ſecreta eorum cognofcen-
 di, impedimentum iis obiciat, quo minus eam vtilitatem ciuitati
 praeſtent, quam praeſtare poſſint. Saepius enim accidit, vt princi-
 pes praeoccupata opinione, maloque praeciuicio decepti, tyrannorum
 perſonas induerent, et ſumma crudelitate in eos ſaerient, qui maxi-
 me ſaluti publicae vtilis erant. Quam quidem nimis ſeſtinatam ſeue-
 ritatem, niſi ipſe princeps, quod haud raro accidit, certo tamen re-
 publica, ciuibus optimis orba, luxit. Eiecit Hispania Iudaeos, Mau-
 ros et reliquos, qui Pontifici Romano male ſancbant, cuius quidem
 exemplum ſecuta eſt Gallia. E Polonia diſſidentes expulſi ſunt, nec
 quod

quod recentioribus temporibus in terra Salisburgenſi factum eſt, illum fugiet. *) Conſtat vero inter omnes, his nimis acceleratis civium aſſiduorum ac vtilium vexationibus factum eſſe, quod non ſolum terrae antea florentes devaſtarentur, et in deteriorem culturae conditionem ſubmergerentur, verum etiam vicinorum regna, quae exules hos libenter et ſapienter recipiebant, antea minus culta nunc fulgeant bonis ditata, incolis frequentata, et artibus atque litteris ornata, quae tandem eoſque pervenerunt, ut fructibus omnibus diligentiae ac induſtriae abundarent, illis interea egeſtate laborantibus. Itaque curandum, ne vel ſinguli homines vel ſocietates turbentur aut impediantur, niſi urgente neceſſitate. Tum vero urget neceſſitas, ſi aedeſt ſuſpicio, eaque grauis, nec ex vano ſpectrorum metu orta, quae ab eiusmodi ſocietatibus reipublicae cauendum eſſe ſignificet. Caute igitur circumſpiciat ſuprema inſpectio, et facta, et inſtituta, et mores, tam ſingulorum quam ſocietatum, quatenus fieri hoc ſine earum moleſtiae poteſt, nec ciues ab earum communione arceat, niſi eas ita comparatas eſſe cognouerit, ut detrimentum reipublicae inde ſit metuendum. Quodſi vero talia non reperiantur, boni praefumendi et ſingulus quiſque, et ſocietas, et a vano, nuſquam fundato timore eſt abſtinendum.

§. IX.

4) *Ne modo minus apto cognoscere ſtudeat, quae in ciuitate aguntur.*

Reſtat quartus error, quem in exercendo ſupremae inſpectionis iure, eſſi raro, interdum tamen proceres errare ſolent, qui quidem in eo conſiſtit, quod malo adhibito interdum **) ac minus apto modo principes cognitionem eorum conſequi ſtudent, quae inter ſubditos ſunt. In quibus quidem cognoscendis et emendandis abſtinendum

*) vid. ACHENWALL. *Gefch. der europäiſchen Staaten, und* PÜTTERS *Handbuch der teutſchen Reichs-Hiſtorie* Ed. II, pag. 1089.

**) SCHEIDEMANTEL c. I.

dum est ab omni vi, quae ad inquirendos et corrigendos subditorum mores adhiberi possit. Serui quidem fustibus atque verberibus solent impelli, vt ordinem et disciplinam seruare discant, fides vero, virtus, pietas, fortitudo, corporis atque animi intentio in iis tantum quaerenda, qui libertatis et honestatis studio reguntur. Repugnat enim hominum naturae, eos vi cogere, vt sint sapientes. Solet vero vi hoc potius effici, vt animus fiat pertinax et obstinatus, et quasi papatico furore incensus eo ardentius ruat in id, a quo debebat repelli. Itaque consultius actum videtur, si docendo, suadendo et tolerando tempori commendetur id, quod vi frustra tentatur. Nec hoc principibus commendandum esse videtur, vt viros constituent eadem potestate ornatos, qua pollent Hispaniae quaesitores, qui ciues die nocte auscultare, suspectos prouocare, eorum cogitata, priuata negotia, et arcana domus extorquere possint. His enim ingenium atque indolem nationi propriam corrumpi et deprauari, Hispaniae annales demonstrant. Solet interdum quoque fieri, vt ii, qui regionibus intra angustos fines inclusis praesunt, speculatoribus et exploratoribus subditos circumdant, qui fungi instar, absorbent arrectis auribus sermones omnes et murmura, quae inter priuatos parietes eduntur, quae, vt hauserunt, ita effundunt atque principi reddunt. Alii quoque nimis ad suspicionem procliuēs, sigillorum sanctitatem violant, litteras priuatorum, cursui publico traditas atque demandatas, aperiant, euoluunt, et turpiter curiosi ea cognoscere student, quae rem domesticam atque familiarem priuatorum, commercium cum exteris, et confabulationes inter amicos attinent. Hi quidem via incerta et minus secura, maiestate prorsus indigna, incedere videntur. Vt vero accurata et satis certa cognitio eorum, quae scire supremae inspectionis interest, omni tempore perueniat ad superiorem reipublicae, alio modo et esse curandum, et posse curari, exemplis sat multis historia docet. Neminem enim fugiet, quae fuerit apud Romanos censoris potestas

potestas in ciuium inores inquirendi, eosque corrigendi, atque emendandi. Hi nimirum censu quotannis habito, ciues conuocabant, vt de bonis, redditibus, sumptibus, moribus, vitae atque rei familiaris genere rationes redderent diligentes et satis accuratas. Cum enim Romani reipublicae salutem ex singulorum ciuium salute aestimandam esse censerent, salutari hoc instituto, quid quouis tempore respública ualeret nec ne, absque nimia singulorum molestia, percipi posse putauerunt, et profecto perceperunt. Eandem fere utilitatem maiores nostri Germani ex morum iudiciis, quae *Rüngerichte* appellabantur, sunt consecuti, in quibus vnusquisque et sui ipsius, et vicinorum conditionem atque rei familiaris rationem indicare solebat. Nec recentior nostra aetas eiusmodi institutis, saluti publicae utilissimis, omnino caret. Constat enim inter omnes, Christianum VII. Daniae regem a. 1769. lege sapientissima sanxisse, atque statuisse, vt subditi quotannis de aetate, re familiari, et vitae genere publice iudices certiores facerent. Quibus quidem institutis facillimo modo effici potest, vt superior reipublicae non solum certam atque claram cognitionem consequatur eorum, quae supremam inspectionem scire fas est, verum etiam impediatur, quo minus iure suo eminente abuti possit. Nec fortasse alienum esset ab homine de reipublicae salute sollicito, cum SCHEIDEMANTELIO *) et aliis, quibus communis omnium utilitas cordi est, pium hoc pectore fouere desiderium, vt et reliqui ciuitatum proceres haec uelint exempla imitari, et simili modo reipublicae rationibus consulere.

§. X.

Mysteriorum defensio.

Haec quasi generalia praemittenda nobis uisa sunt, quibus tractatis eo facilius commodiusque absoluere possemus ea, quae de societatis

*) SCHEIDEMANTEL c. I. Th. I.

tatibus occultis et arcanis nobis essent dicenda. *) Possunt quoque praemissa hanc lectori praebere utilitatem, ut sciat, et quibus fundamentis nostra sententia nitatur, et quam finem in meditando viam ingressi. Ut vero iustum in tractando ordinem seruemus, primum in eo neminem dissentientem habere censemus, propositum esse posse societati cuidam tale consilium, quocum mysterium ex necessaria lege tam arcte sit nexum, ut de fine assequendo omnino sit desperandum, si velo levato reliqui omnes cognoscere possint, quid geratur. De his si qui forte dubitant, cogitent modo interiora et secreta principum serinia, quae tam inuida cura custodiuntur, ne quid ex iis in publicum prodeat. Nec, quae occulte tractantur, semper sunt noxia atque iniqua putanda. Solet quidem hoc saepius ab adversariis moveri, ut dicant, maxime suspectam esse rem, quae tenebris tecta, sub denso mysterii velo celatur, nec boni quid iis inesse censerit posse, quae quasi noctis umbra tecta, dici lucem horrere videntur; praesertim cum aequitas suadeat, ea omnibus indicare, et omnium adspectui aperire, quae utilitatis vel commodi quid saluti hominum possint praebere. Hoc qui argumento nituntur, videant, ne iudicio nimis festinato in talem ruant sententiam, de qua aliquando debeant erubescere. Constat enim, illustrissimas antiquitatis gentes, Egyptios, Persas, Graecos, aliasque hoc praesertim mysteriis suis debuisse, quod reliquos populos artium et ingenii cultura antecirent. **) Notum quoque est, sapientissimos viros se eorum arcanis initiandos praebuisse; et summos veterum philosophos atque scriptores Pythagoram, Isocratem, Plutarchum, Ciceronem, Senecam etc. ea sacra maxime coluisse, ***) et in iis summum putasse receptaculum esse, quo doctrina

*) De societatibus occultis et arcanis commendatio egregia reperitur, in SCHLÖZERS *Staatsanzeigen Heft 31.*

**) CIC. de leg. L. II. c. 14.

***) CIC. Tuscul. Quaest. I. I, c. 12. 13, et idem in Fragmentis opp. T. IV. p. 60. 61. Edit. Ernestin.

Ars sapientiae, ab irruente barbarorum inhumanitate tuta lateret,
 et incolumis seruetur. Non enim omnia, quae per se quidem bona
 et laudanda sunt, ita sunt comparata, ut omnibus omni tempore sint
 utilia. Fortasse non a veritate aberrant ii, qui, uti veterum, ita
 quoque recentiorum mysteriorum hanc fingunt esse naturam, ut ea
 sententias quasdam et cogitata summorum philosophorum singularia
 atque egregia continere censeant, quae cum ita sint comparata, ut
 non statim ab unoquoque possint percipi, velo tecta, symbolis in-
 voluta, sensim sensimque tradenda, et cum reliquis communicanda
 sunt. Etsi vero horum non eam existimamus esse naturam, ut a
 profano plane non intelligi possint, tamen ob hanc causam eos non
 taxandos esse censemus, qui singulari cura haec seruire, et ab obli-
 visionis iniuria vindicare student. Discendi enim nullus debet esse
 nec modus nec finis, neque philosophum etsi prudentissimum tam
 sapientem nobis fingere possumus, quin possit vel noua discere, vel
 iam cognita sub noua forma intueri. Possunt vero fingi res, quarum
 ea est natura ac indoles, ut magna sit ex cauto earum usu speranda
 utilitas, quae per temerariam diuulgationem vel omnino periret, vel
 in abusum potius noxium atque perniciosum abiret. Ita quidem alchi-
 mistae, (si paululum temerariae illorum opinioni nobis indulgere
 licet, a qua, etsi tot doctissimorum virorum scriptis, et ipsa vere
 quotidiana experientia meliora docti, nondum tamen omnes animum
 retrahere sibi que temperare potuerunt, quin iis artem aurum efficiendi
 tribuerent,) si hac arte vere gauderent, profecto pessime consulere-
 rent et reipublicae et singulorum salutem, si omnes arcana sua docerent.
 Cum enim nostrae reipublicae forma ita sit comparata, ut omnia auri
 pondere aestimentur, omnis vero auri valor ex eius raritate pendere
 videatur, summam certo omnis reipublicae turbam atque ruinam, e
 nimis diuulgata aurum efficiendi arte esse metuendam, qui neget ne-
 mo erit. Aut quaeso quis Christianos reprehendat, eosque sceleris et

flagitii accuset, qui primis temporibus occulte conuenire, et sacra sua, quae vsque ad Constantinum M. non solum priuato mysteriorum odio, verum etiam imperatorum et regum vexationibus premebantur, paganorum et Iudaeorum oculis celare et non nisi inauguratis aperire solebant? Inde quidem apparet, sub nube ac velo non semper flagitia latere, nec qui occulte agit, semper male agere. Itaque ex societatibus, quae ea lege conueniunt, vt neque finem sibi propositum, neque internam congregationis naturam atque disciplinam in publicum prodire sinant, vti e reliquis omnibus in ciuitate conditis societatibus, tantum utilitatis quantum pernicietis ac detrimenti reipublicae enasci potest. Imo vero neminem ita ab aequitate alienum esse putamus, vt ignorare velit, magna saepius commoda ex arcanis societatibus ad reipublicam redundasse. Non solum enim variis laude dignis institutis optime saepius ac praecclare de hominum salute sunt meritae, quibus vel pauperum egestati, vel puerorum educationi, vel alius generis necessitatibus subuenerunt; verum etiam iis in primis debetur, quod nostra aetas tolerantia, humanitate, mansuetudine, morum ingeniiue cultura caeteris praestet. Etsi vero haec alio fortasse modo impetrari potuissent, sociorum tamen familiaritas et mutua consuetudo id in primis efficiunt, vt, qui auctoritatis, diuitiarum, dignitatum, ordinumque discrimine maxime inter se distare videntur, interdum ab omni metu et dissimulatione soluti moneantur, homines se esse a natura aequales procreatos.

§. XI.

Quantum scire competat principi de societatum occultarum rationibus.

Supra iam demonstrauius, ius supremae inspectionis hanc tantummodo superiori ciuitatis tribuere potestatem, vt possit inquirere in ea, quae aliquo modo spectant finem atque salutem reipublicae, reliqua

reliqua vero, quae huc non pertinent, neuiquam subesse inspectioni
 supremae. Competit itaque principi scire atque examinare, an societa-
 tes occultum finem colentes, aliquid contineant, quod vergat in ra-
 tiones ciuitatis. De eo vt certior fiat, omni modo curet, ideoque
 societati quaestiones omnes huc spectantes proponat, necesse est, quas
 quidem quaestiones neque possunt declinare, neque facile declinabunt
 focii, nisi improbitatis aut nequitiae sibi sint conscii. Cum vero
 eiusmodi societates in eo discedant a reliquis, vt tantum ea indicare
 possint, quae non sint, neuiquam vero ea, quae sint, et principi
 omnino abnegandum sit ius inquirendi in arcana et mysteria earum,
 quae reipublicae salutem non tangunt, oritur exinde incommodum
 admodum graue, et valde molestum iis, qui paulo ad suspicionem
 propensiores, in iis non facile acquiescere solent, quae non penitus
 perspecta habent. Dicunt enim, superiorem ciuitatis de salute pu-
 blica sollicitum, non posse acquiescere in eo, quod tantummodo
 scientiam negatiuam (vti appellare solent) eiusmodi societatis sit con-
 secutus, quae ei notionem nec satis claram ac perspicuam, nec ab
 omni suspitione vacuam praebet. Cui quidem incommodo vt ali-
 quo modo occurratur, volunt, arcana societatis silentii sigillo munita,
 soli principi ita tradi, vt neminem eorum faciat participem, et
 sub eadem lege aliquando successori relinquat. Vix est, quod refel-
 tendo huic consilio immoremur, nam etsi aliam fortasse verbis signifi-
 cationem tribuere studeant, re ipsa tamen nihil aliud volunt, quam
 vt princeps accedat societati, eiusque membrum fiat. Qui enim sub
 silentii lege mysteria societatis arcanae sibi mandari cupit, quid aliud
 cupit, quam vt iura membrorum sub eadem obligatione sibi tribuan-
 tur, sub qua societatis natura hoc permittit. Quo vero alio modo
 arcana societatis principi ita tradi possint, vt porro maneant arcana,
 nec ego video, nec consilii illius auctores videre cenfeo. Cum vero
 de suprema inspectione nobis sit sermo, parum curamus, quae possit

princeps tanquam priuatus scire aut cognoscere; de eo modo loquimur, quod superiori ciuitatis, qua tali, inspicere atque examinare competit. Iam vero, etsi nos haud ignoremus, varios esse atque permultos in vnaquaque ciuitate singulorum ciuium conuentus, coetus, atque societates, quae vel ad voluptatem ex amicorum consuetudine percipiendam, vel ad alium qualemcunque finem consequendum frequentantur, quarum nec naturam nec leges cognouerit princeps, ita quidem, vt vix sciat eas adesse, tamen non ea animura tenet sententia, vt putemus, principem iure cogi posse in cognitione negatiua acquiescere, et societatem tolerare, de cuius natura, indole et legibus praeter hoc, quid non sit, nihil scire queat. Hoc enim principis arbitrio relinquendum censemus, cui fidem habere velit, nec ne, et denegantes ei potestatem vi extorquendi mysteria priuatorum, neuisquam tamen vsque adeo eius iura coercere conamur, vt ei libertatem eripiamus, eiusmodi societatem tollendi, et e ciuitate pellendi, quae arcana fouet. Subsunt enim omnes societates ciuitati, eiusque principi, ita quidem, vt eas quoque tollere possit, quas utiles et reipublicae salutis maxime accommodatas esse cognouerit. An vero bene consulat ciuitatis commodo, si hac sibi competente potestate uti velit princeps, longe alia quaestio est. Sunt vero, qui societati occultum finem colenti nullam omnino fidem tribuendam censeant, ideoque principes diligenter adhortari soleant, vt nullis eius assertionibus decipiendos se praebeant, ne ex ea malum, nunc quidem occulte repens, at rependo crescens, tale aliquando emergat, cui nulla vi amplius resisti possit, et quod omnem reipublicae salutem stabili ruina regat. Iam vero princeps, qui tam ad suspicionem procliuus est, vt hanc opinionem animo insidere patiat, profecto male se reipublicae rationibus consulere censebit, si eiusmodi societatem in ciuitate toleret, nec nos quidem eum, etsi vano metu deceptum, re-
pre-

prehendere, aut impedire cupimus, quo minus id agat, quod rei publicae se debere censet.

§. XII.

Quibus auxiliis ad ea cognoscenda utendum.

Ab his vero longe differunt ea, quae prudentia suadet, non enim semper, qui iure suo agit, prudenter agit. Hic quidem bene notanda regula illa, quam supra (§. VIII.) indicauimus, ne suprema inspectio iis magis moueatur, quae possunt fieri, quam iis quae vere sunt. Si enim vsque adeo suspitioni et vano spectrorum metui indulgendum esset, vt omnia ea tollerentur et e ciuitate excluderentur, quae abusu possent nocere, nulla profecto in omni republica instituta bona atque salubria amplius possent tolerari, quid quod ipsa religio praeprius pellenda esset, ex cuius peruerso studio rixae saepius, et bella cruenta sunt orta, quae omnem tam reipublicae, quam priuatorum salutem turbarunt. Itaque hic, quod iure licet, id minus suadet politica atque prudentia. Cuius quidem praecepta superiorem ciuitatis impediunt, quo minus societatem arcanam ob hanc vnam causam tollat, quoniam eius mysteria ipsi occulta sunt atque ignota. Videtur vero princeps optime rebus suis consulere et munere sibi mandato fungitur, cum mysteriorum et arcanorum curam omnino a se alienam putat, ita vt ea neque promouenda neque impedienda a se esse censet. Vti enim in singulis ita quoque in societatibus iniquum esset, malum atque perniciosum putare id, quod tale se nunquam praestitit. Quam vero ad aestimandam et diiudicandam eiusmodi societatis vtilitatem non aptam satis et sufficientem praebent occasionem quaestiones ipsi a principe propositae, eam attenta factorum eius externorum obseruatio, et rerum in publicum prodeuntium diligenter institutum examen, offerunt. Non enim omnia, quae in commercio multorum versantur, essi satis occulte neclantur, ita semper

per nube veloque tegi et celari possunt, ut non interdum aliquid luminis, quasi e rima, exeat, e quo colligi possit, utrum aliquid subbit, quod vergat in reipublicae rationes. Haec quidem non facile elabi possunt supremae inspectioni, omnia diligenter cauteque circumspicienti; quod qui negant, existimare videntur, proceres imperii aliquando non ita vigilantes esse futuros, quales esse eos oportet. Restat aliud adiuventum, idque minus dubium, repetitum ex aestimatione atque consideratione membrorum, quorum habitus diligenter examinandus, et quis sit, et qualis. Optime enim quisque noscitur ex socio, nec qui scelera et flagitia pectore premit, facile conspicitur in commercio et consuetudine proborum. Etsi enim ita ferat humanarum rerum imbecillitas, ut non semper animus eorum penitus perspicere possit, quibuscum est coniunctio seruanda, nec optimus quisque omnino et semper abstinere possit ab improborum familiaritate, quorum calliditate, fraude atque simulatione interdum fallitur; tamen, uti vix ac ne vix quidem bonus praesumendus, qui improborum tantum familiaritate utitur, ita vix malus, qui optimorum atque probissimorum virorum consuetudine delectatur. Itaque societates, quarum coetui viros morum vitaeque integritate commendatos interesse non pudet, mali quid continere, vix quispiam potest opinari. Quae enim virtuti, bonis moribus, probitati et reipublicae salutis aduersa esse censentur, ab iis probus et optimus quisque longe alienus erit, iisque se immiscere et operam studique sua dicere erubescet. Quae vero societates ita sunt comparatae, ut eos praesertim sibi socios elegisse videantur, quibus integritatis studium non magnopere cordi est, ita, ut magis coniurationis speciem praeseferant, quam optimus quisque tamquam morbum contagiosum fugit, atque detestatur, de his profecto parum boni sperandum. Non vero ex vno alteroque membro omnis societas diiudicanda. Solet enim et sanae gregi interdum interesse scabiosa ovis. Nec ipse quidem christianorum hominum coetus, etsi
 summa

summa religionis nostrae cura est in moribus emendandis et vitae ratione formanda, a sceleratis omnino vacuus est, quorum flagitia, etsi iis haud raro religionis sanctitas polluatur, nequam tamen ei opprobrio esse possunt. Itaque, quo plures viri morum integritate conspicui eiusmodi societati interfint, et quo maiori studio tales viri eam colant atque venerentur, eo plus utilitatis ex eius studiis sperandum, et eo magis promptus atque paratus esse debet princeps ad eam defendendam et suscinendam. Ad id vero semper animum attendat necesse est, ne variae societates infectationis atque vexationis studio incendantur, eoque vel in se inuicem vel in profanos faciant. Vsque adeo vero earum libertati indulgendum, ut aemulatione inter se certare, verbis scriptisque vitia vituperare, et mansueta reprehensione et admonitione se inuicem corrigere et emendare possint.

§. XIII.

Quid faciendum, si constat societatem esse reipublicae noxiam.

His quidem iudiciis si princeps de societate arcanum finem habente certior factus est, eius instituta, finem atque naturam esse rationibus ciuitatis aduersam siue noxiam, profecto eam diutius tolerare neque aequitas suat, neque prudentia patitur, imo tollere eam, atque finibus ciuitatis expellere, omnino politica suadet. Quae enim ad ciuim mores deprauandos, ad sanae rationis culturam impediendam, et ad vitia qualiacunque propaganda, apta videntur esse atque idonea, ea omnia saluti ac fini reipublicae aduersa, et omni modo suppressenda sunt. *) His accensendi ii, qui animo infectandi, et vexandi furore agitantur, hi enim a tolerantia, et ipsa humanitate profus alieni. **) Quodsi ergo constat, eiusmodi societatem tale

quid

*) GYNDLING I. N. c. XXXVI. §. 85.

**) GYNDLING. c. I. §. 89.

quid moliri, hercle prorsus indigna est quae toleretur. Nemo ergo principes illos taxandos aut vituperandos esse censebit, qui societates eorum e ciuitatibus eiecerunt, qui vel magiae, vel aurum efficiendi auti incumbabant, et de quibus constabat, his nugis non solum bona sociorum dissipari et rem familiarem omnino perdi, verum etiam ipsam fanae mentis rationem destrui. In eo imprimis elucet principis bene de salute ciuitatis meriti prudentia atque sapientia, quod iis ciuium coniunctionibus, quas manifestum est, esse reipublicae rationibus aduersas, remediis semper saluberrimis occurrat, quibus instans malum vel declinari et coerceri vel in utilitatem conuerti possit. Est vero et hic modus tenendus, ne male reipublicae consulatur. Sunt enim congregationes atque societates, quae non recta via ducunt in perniciem, sed sua natura innocentes et minus vituperabiles detrimenti tantummodo occasionem praebent, bene distinguendae a coniurationibus et conspirationibus illis, quibus haec prima lex est, vt reipublicae salutem ac tranquillitatem turbent, atque subuertant; legumque sanctitati illudant. Contra has summa iustitiae seueritate ac rigore agendum, vt, qui leges spernere videbantur, earum vi coercerentur; *) contra illas vero, non ita. Quamobrem primum danda opera est, ne vlla eiusmodi societatum conuenticula in ciuitate celebrentur: quodsi vero tale quid euenerit, vt illicita potius, et legibus oppressa atque extincta videantur. Cauendum vero est, ne qui sint, qui harum societatum, in vicina forte terra toleratarum coniunctione teneantur, et earum rationes promouere studeant. Singulos vero, qui earum conuenticula antea frequentauerunt, princeps iubeat his abstinere, qui tamen si iussui parere non dubitabunt, ferendi sunt. Non enim poenis multisque puniendus, qui magis deceptus esse, quam decipere videtur, nec hoc effici potest, vt, qui semel inauguratus arcana et mysteria societatis delibauerit, in posterum ea ignoret, aut obli-

*) vid. l. 5. C. de legib. et l. 3 ff. de Coll. et corp. et MARTINI c. l.

vioni mandet: Myſteriorum vero proditionem vel blanditijs elicere, vel vi extorquere, neque aequitas patitur, neque prudentia ſuadet. Sufficit, ab eo morbo tabeque ciuitatem eſſe puram atque ſauatam. Qui vero a reliquorum ſociorum commercio nec vult abſtinere, nec poteſt diſcedere, is iure eiiciendus et in exilium pellendus, non enim eum, qui legibus et principis iuſſui parere recuſat, ciuitas debet tolerare. Poſſunt vero illi, cui ſuauius viſum eſt patriam relinquere, quam ſociorum coniunctionem deſerere, omnia ea iura, quae iis competunt, qui ob hanc vel illam reipublicae vrgentem neceſſitatem e ciuitate emigrare coguntur, minime negari, nec iis, quae leges emigrantibus permittunt, eſt priuandus, niſi vel inobedientia, vel alio quocunq; facinore iis indignum ſe reddiderit.

§. XIV.

Si ſocietas non quidem aperte noxia, tamen valde ſuſpecta.

Iam vero, ſi res ita ſe habet, vt, etſi certi nihil, dubii tamen atque ambigui permultum ex arcanarum ſocietatum ſtudijs eluceat, quod ſuſpicionem haud leuem poſſit mouere, eſſe iis ſinem non omnino laudabilem, tum cautius leniusque verſari prudentia ſuadet. Sunt vero cauſae, quae animum quoque conſtantiem et firmum nec nimis ad ſuſpicionem propenſum, poſſint mouere atque angere, variae et multiplices. Praeprimis ſuſpecta eſt ea ſocietas, quae ſocios ſibi ſoli proprios ab omni ciuitatis, familiae, et amicorum commercio ſolutos, non niſi ipſius rectoribus atque gubernatoribus ſubiectos eſſe et ſic ſtatum in ſtatu condere vult. Quod quidem conſilium olim ordinem illum, qui Societatis Ieſu nomen habuit, cepiſſe, vix poteſt dubitari. Reſtant vero cauſae ſuſpicionis plures. Si enim ſocij ex ſordida viliq; ciuium plebe ſunt electi; ſi viros morum integritate conſpicuos eorum commercio intereſſe pudet; ſi optimus quiſque eorum conuenticula frequentare alienum a ſe eſſe putat; ſi, qui imprudentes iis acceſſere, morum ſamaeque integritatem non amplius ſeruant; ſi omnis

societas legum seueritatem aegre fert, aut principum iussui obedire recusat; si tandem, quae religio, pietas, temperantia, constantia, humanitas, morum integritas, diuinarum atque humanarum rerum sanctitas postulat atque commendat, non ita, vt debent, sancta videntur esse membris societatis, tunc profecto, qui boni parum aut nihil ei inesse suspicatur, vix ac ne vix quidem a veritate aberrasse potest censerit. Nec tamen hic eadem seueritas adhibenda, atque vbi malum manifestum apparet, potest enim vel ex rei abusu, vel ex singulorum membrorum nequitia, ortum ducere id, quod ipsi societatis naturae et fini adhaerere videtur. Itaque vbi certi nihil, suspitionis vero haud leuis occasio adest, ibi profecto princeps iure potest id vrgere, vt occultae societatis rationes eatenus aperiantur, eiusque iudicio subiiciantur, quatenus ad dissipandam et refellendam ancipitem opinionem in vulgus editam necessarium est. Non quidem ipsa mysteriorum profanatio postulanda, sed eorum purgatio et defensio exigenda, et poscendum est, vt doceatur, omnia ea, quae societati obiciuntur, eius fini atque naturae minime adhaerere. Quod vero, si societas efficere neque possit neque velit, iis accensenda est, de quarum prauitate constat. At vero, si satis clare potest doceri atque demonstrari, naturam, finem, et internam societatis rationem omnino puram esse ab omnibus iis, quae reprehensioni atque suspitioni occasionem praebuerunt, eiusque indoli nihil commune esse cum iis, quae vel ex improbo mysteriorum abusu, vel ex priuata singulorum membrorum nequitia orta sunt, tunc vix seueritati, potius vero lenitati locus esse videtur. Abrogandi potius abusus, corrigendi mores prauis, emendandi aut excludendi focii indigni, abstergendae maculae, refluenda fides, fama, integritas, hisque omnis societatis forma purgata, atque transformata, limitibus ita circumscribenda, adeoque coercenda, vt non facile talis deprauatio in posterum sit metuenda, imo vero ex redintegrata eius conditione optimum quodque sperandum.

§. XV.

Si detrimenti nihil afferre videtur.

Hactenus quidem de arcanarum societatum conatibus hunc in modum locuti sumus, ut eos reipublicae rationibus vel manifeste noxios, vel periculosos esse fingeremus; iam vero, ne iniuriam iis facere videamur, paullo amoeniore colore eos depingendos censemus. Cum itaque ea est societatis arcanae ratio, ut neque detrimentum aliquod ex ea iure metui, neque periculi vlla suspicio oriri possit, neque eius finis vlllo modo reipublicae saluti aut commodo aduersus esse videatur, tum quoque ab omnibus iis, quae impedimenti atque restrictionis causa adhiberi solent, omnino abstinendum, nec principem illum vituperandum aut incuriae accusandum arbitror, qui in eo subsistit, seque continet, ut has societates diligenter vbique obseruet, et ad earum conatus animum semper vigilantem attendat. Quae enim nulla ex parte societatis ciuilibus finem et commodum reipublicae tangunt, ea a supremae inspectionis cura exclusae esse, supra (§. VII.) demonstrauimus. Gaudet tum quidem societas omnibus illis iuribus atque commodis, quibus hominem eruditum aut artificem, occultas artes priuato studio prosequentem, ornatum instructumque esse vult aequitas. Eiusmodi societas, quo iure impediri possit, quo minus arcana sua occulto studio colat, et omnem internam formam atque institutionem sibi sibi proposito accommodet, non video. Quibus enim neque reipublicae salus, neque communis omnium securitas, neque ius alius laeditur, ea omnia cuiuscunque arbitrio relinquere libertas naturalis suadet, cui etiam in ciuitate, quantum fieri potest, omnino indulgendum est. In eo enim summa cognoscitur principis prudentia, ut sciat, et quid agendum et quo tempore, et ut sapienter quiescat tum, cum melius visum fuerit, nihil fieri.

§. XVI.

Si commodum et salutem reipublicae augeat?

Restat, ut paululum adhuc illis immoremur societatibus, ex quarum occultis laboribus, ut detrimentum aliquod oriatur tantum abest, ut potius commoda magna et permulta promanare videantur. Si enim diligente eiusmodi societatis observatione princeps comperit habere, esse eam in eligendis sociis admodum difficilem, ita, ut praeuos a communione sua vel omnino arceat, vel aegre ferat, si viri morum atque vitae integritate conspicui ei interesse honori sibi ducant, si, qui civitati maxime praesidio atque ornamento sunt, eiusmodi societati nomen dare, eiusque membra haberi non erubescant, si ipsa societas, multis laude dignis institutis optime saepe ac praecclare de communi salute merita sit, si denique omnis eius natura atque indoles cum fine reipublicae convenire, eiusque rationibus praesidio atque decori esse videatur, tum profecto, eam praepriis tolerare et conatus eius laudabiles atque commendabiles sustentare, maxime suaedet prudentia reipublicae administrandae, cum ex meritorum remuneratione, et utilium civium sustentatione multum redundet et utilitatis in rempublicam et delectationis in principem. In toleranda vero eiusmodi societate ita versandum, ut nulla omnino ratio habeatur mysteriorum eius et arcanorum, quae etsi bona praesumenda, neutiquam tamen promouenda et fovenda sunt. Caueat enim princeps necesse est, ne incerta via ingrediatur, cum sufficiat nihil fieri ad impediendam societatem. Quae vero societas ita est instructa, ut finem reipublicae et salutem humani generis augeat, ea iure praesumi potest, esse tacito principis consensu probata, ita quidem, ut vel absque expressa confirmatione illicita non sit habenda. *) Cum enim superior civitatis id semper debeat curare, ut reipublicae salus augeatur atque promoueat, apparet, eum semper debere alienum a se existimare,

eos

*) SCHEIDEMANTEL c. I. Th. III. pag. 214.

eos premere, arcere, aut impedire, qui eandem curam sibi cordi
 esse demonstrant. Male itaque consuleret saluti communi, qui socie-
 tatem bene de ciuitate meritam et adhuc merentem, hanc ob causam
 tolerare recusaret, quia haberet, quae sibi propria ac peculiaria esse
 vellet, et quae cum reliquis communicare nollet. Nam haec fortasse
 ita sunt comparata, vt manifestata vel omnino pereant, vel in malum
 conuertantur. Haec quidem principia summos atque sapientissimos
 recentiorum temporum principes sibi proposita habere valde laetor.
 Non solum enim in arcanarum societatum, quarum numerus in dies
 crescit, gubernatione ita versantur, vt, quas noxias et minus saluta-
 res vel reipublicae vel singulorum rationibus esse sentiant, tollant,
 eoque subditorum felicitatem securam reddant, verum etiam eas, ex
 quarum conatibus plus vtilitatis quam detrimenti promanare videatur,
 vel tacito consensu tolerent, vel singularibus priuilegijs exornent. Hoc
 quidem fata arcae illius fati illustris societatis, quae vulgo libero-
 rum murariorum nomine (*Freymaurer-Orden*) appellari solet, aperte
 demonstrant, cuius varijs et degenerantibus familijs, varia quoque hinc
 inde fors euenit. Cum enim omnis eorum societas propter tot in
 hominum genus merita, tantaque laudabilia instituta, digna plurimis
 principibus visa esset, quae toleretur, eas tamen eius familias, quae a
 pristina morum integritate aberrarant, pellendas censuerunt, quae vero
 non ita degenerauerant, ijs melior fortuna contigit. Ita quidem nuper
 me legere memini, Imperatorem lege sanxisse, vt huic societati lice-
 ret in vnaquaque vrbe tria collegia habere. Morum enim, mentis,
 atque intelligentiae culturae, quae nostra aetate maior est, quam olim
 fuit, debetur imprimis haec saeculi nostri felicitas, quod proceres
 magis sint ad tolerantiam propensi, nec rogam incendant ijs, qui
 mysteria sibi peculiaria esse volunt.

COROLLARIA.

Competit principi ius expellendi ciues, minime vero transplantandi.

Poenae capitales in republica bene constituta necessariae sunt.

Omnis virtus praesupponit occasionem ad vitia perpetranda.

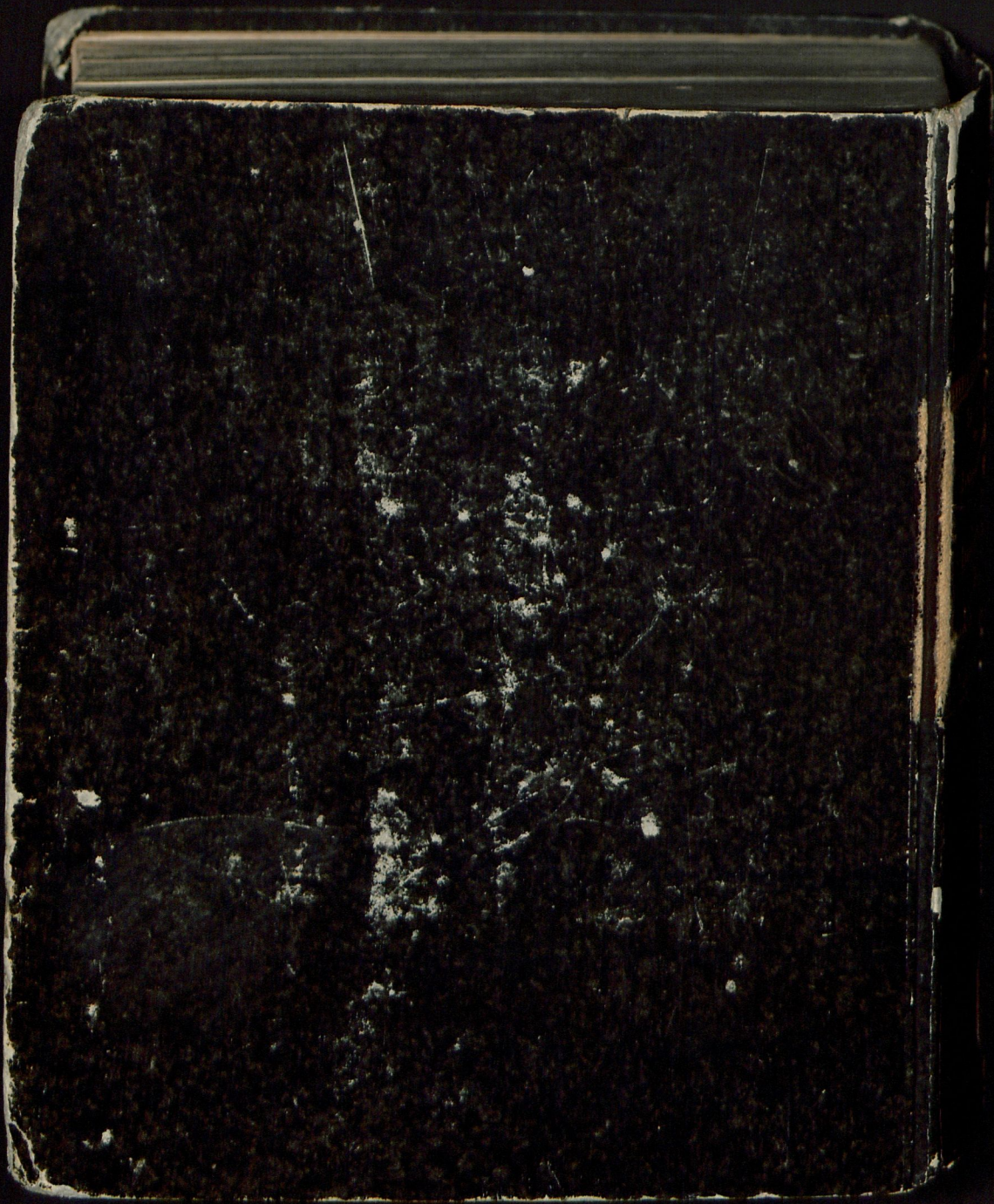
Ki 1564

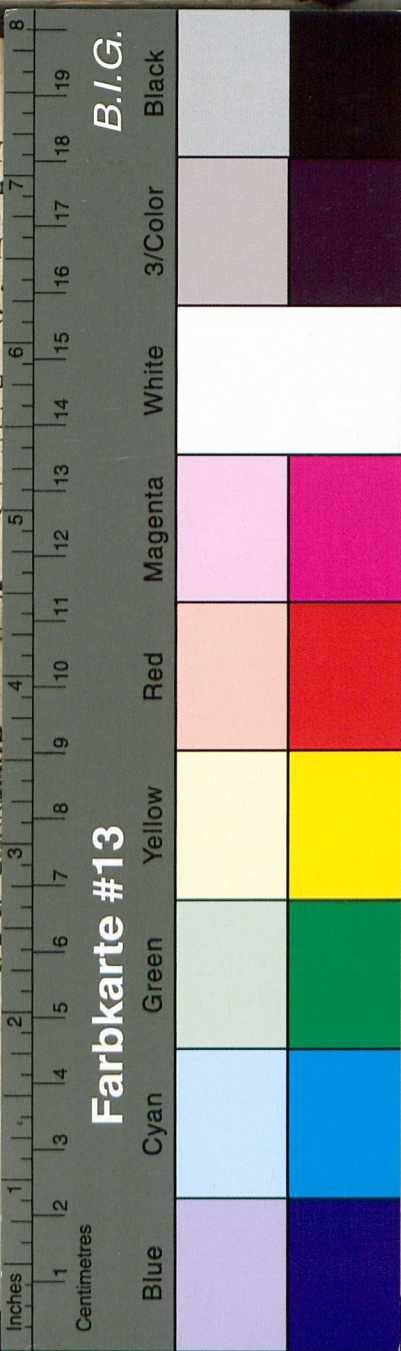
(x 2580.263)

Retur 17.8,00

KD17
KD18

9M

59

DE

11

52

INSPERGO

SVPREMA IN SOCIETATES OCCVLTAS

PRVDENTER EXERCENDA

COMMENTATIO POLITICA

QVAM

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

AUCTORITATE

D. XXVII. MENSIS MAII MDCCLXXXVI.

PVBLCIE DEFENDENT

M. IOANN. AVGVST. OTTO GEHLER

IURIS VTRIVSQVE BACCALAVREVS

ET

GOTTHELLE CHRIST. GRENZ

DRESDANVS

LEGVM CVLTOR.

LIPSIÆ

EX OFFICINA IACOBAEERORVM,